మంత్రపుష్పం

"పాపం! – చిట్టి రాలిపోయిందిరా!" అన్నాడు, మొనమొన్ననే జిల్లా కాంగ్రెసు సంఘంలో కృత్యాద్యవస్థమీద సభ్యుడుగా జొరబడ్డ మా పంతులు.

"ఎప్పుడు?" అని మేం నలుగురం అడిగాము, గొంతులు బిగిసి.

"వారం రోజులయింది!" అని జవాబు ఎక్కడో నూతిలోంచి వచ్చినట్టు!

"బ్రతికి ఎందర్నో సుఖపెట్టింది! పోయి తాను సుఖపడుతుంది" అంటూ మాలో ఒకడి నిట్టూర్పు!

"ఆ బ్రతుక్కి– చచ్చిపోవడంకన్న సుఖమేముంది? తెరిపి ఏముంది?— అదృష్టవంతురాలు!" అని మరొకడి సాకారం.

"అవును, దాని బ్రతుకంతా చచ్చినచావే! అది కాగా నెట్టుకొచ్చింది కాని, మరో ఆడదైతే—"

"మరో ఆడదానికి అంత దమ్ముంటుందా? – గట్టిగా చెడిపోయేందుకన్నా నిష్ఠంటూ ఒకటి ఉండాలి!—"

చిట్టి బ్రతికి ఉన్నప్పుడు, ఎవరన్నా ఇలా నోరెత్తగలిగారా?—ఎవడికి గుండెలున్నాయ్—

— ఎవరెల్లా మాట్లాడినా, మొత్తానికి అందరమూ చిట్టి స్వర్గానికి చేరుకున్నందుకు—సాదా స్వర్గం కాదు, పచ్చి వీరస్వర్గం - ఎంతో వాపోయినాము. మా విచారం చిట్టి పోయిందని కాదు. సరిగ్గా ఆ వేళకే - ఎప్పుడూ ఊళ్ళోనే ఉట్టి కట్టుకుని ఊరేగే జడుద్దాయిలం యావన్మందీ - ఏదో మునిగిపోయినట్లు - ఎవరమూ ఊళ్ళో లేకుండా పోయినందుకు, ఆ వైభవం కళ్ళారా చూసే భాగ్యం లేకపోయినందుకు.

చిట్టి భౌతిక శరీర లేశానికి వీరాధి వీరోచిత మర్యాదలు జరిగినవి. త్రివర్ణ పతాకాన్ని కప్పి, కాంగ్రెసు వాలంటీర్లు, రెండోరకం నాయకులూ జయజయ నినాదాలతో బారులుతీరి ముందు నడవగా, చిట్టి పితృవనానికి పయనించింది. మంచిగంధపు ధూళిలో మలిగిపోయింది.

ఈ మర్యాదలో మర్మం — మా ఊరి వారికి — అందులోనూ ఇంగితమున్న కొందరికి - కాని అర్థంకాదు. విన్నవాళ్ళు — పత్రికలో చదివినవాళ్ళు - "ఇదేం విడ్డూరం? ఈ ఊళ్ళో కాంగ్రెసువాదుల కేమన్నా పిచ్చి ఎక్కిందా?—లేకపోతే, పెద్దలను వెక్కిరించడానికా, ఈ తతంగమంతా. లేకపోతే - అతి సామాన్యపు బజారీ పడుపుగత్తె కనుమూస్తే బ్రహ్మరథం పడతారా?—" అనుకుంటూ విస్తుపోవచ్చును. అందులో అబ్బురం ఏమీలేదు. చిట్టి బ్రతుకు మా సీమదాటి ఎందరికి తెలుసు? — ఆ మనిషి మనసు ఎవరికి తెలుసును?—

పోనీ — ఇప్పుడన్నా, లోకం కనువిప్పడం మేలు.

చిట్టి - ఏ తల్లి కడుపునో పుట్టింది. ఏ చెట్టునీడనో తినో మానో ఎలాగో పెరిగింది. పదేళ్ళ వయసులో బొద్దుగా గున్నలాగా ఉండేది. సినీమాకు, ఆడవాళ్ళ గేటు దగ్గిర సమ్మర్దం చూచుకుని దూసుకుపోయేది. సినీమాలో విన్న పాటలూ — చూసిన ఆటలూ - కునికిపాట్లు పడుతూండే జట్కాబండి వాళ్ళ దగ్గిర పాడేది - ఆడేది. వాళ్ళు విసిరేసిన కానీ డబ్బులు పరికిణీ రొండిన దోపుకునేది. ఎవడి చెవి సందునుంచో ఓ బీడీ ఎగేసుకుపోయి, కమ్మగా దమ్ముకొట్టి - ఎక్కడ నిద్రవస్తే అక్కడే పడుకునేది. చెట్టుమీద వాలే గువ్వపిల్లంత గోముగా, ఈ చెట్టుకింద పక్షి పెరిగింది.

చిట్టికి ఎవరా పేరు ఎప్పుడు పెట్టారో, ఎవరా పేరుతో మునుముందుగా పిలిచారో తెలిసే దాఖలా ఏమీలేదు. కాని, ఓ రకంగా ఊహించడానికి కొంతవరకు వీలున్నది. అసహాయోద్యమ యోధులలో కొన్ని వర్గాలు కేవలం శాంతి సమరంమీద విసుగుపుట్టి - రైలుపట్టాలు లేవనెత్తడం, తంతితీగెలు తెంచడం ఇత్యాది సర్కస్

ప్రదర్శనానికి నడుంకట్టి దుమికిన రోజుల్లో — మా వూళ్ళో, ఉత్తరాదినుంచి వచ్చిన గారడివాడి ఆటలో, తొలిదొల్తగా చిట్టి సాక్షాత్కరించింది. వాడు, ఏదో లాఘవం చేయడానికి — ఎవరన్నా ఓ కూన అవసరమై చుట్టూ మూగిన మూకలో ఏ పోరగాణ్ణి రమ్మన్నా రాకపోవడంతో - "పోనీ నీవు రా చిట్టి. నిన్నేం కొరుక్కు తిననులే!-" అని, జనంమధ్య కుమ్మిసలాడుకుంటూ ఆట చూడటానికి ముందుకు నెట్టుకువస్తూన్న ఈ ఏబ్రాసిని, వాడు వెక్కిరింతగా పిలవడంతో, చిట్టి ఆ సుముహూర్తాన రంగంలోకి నిర్భయంగా దూకి — వాడితోబాటు ఆడి, వాడిని ఆడించి ఆ పూటనుంచీ - చిట్టి మాదై పోయింది. అదే పేరై పోయింది.

చిట్టి ఎవరు పిలిచినా పలికేది. అందరినీ కవ్వించి మాట్లాడేది. దాని మాటలో అదో పొంకం వుంది. మాటకూ మాటకూ మధ్య మౌనంగా పెదవి విరుపులో - ఆ కంటి చూపులో—ఏదో చెప్పరానంత నిండు ఉంది. చిట్టి అలవోకగా బూతులు మాట్లాడేస్తూన్నా, ఎంత శ్రోత్రియుడికైనా వినడానికి ఏమీ ఎబ్బెట్టు ఉండేది కాదు.

చిట్టి అధిక చక్కంది. అదంతా అర్థంకాని అందం. ఎండా వానా అనకుండా, అహర్నిశలూ అగమ్య కాకిలాగా తిరుగుతూ, అందిందల్లా తింటూ, ఏ జన్మానా, జుట్టుకు చమురూ, ఒంటికి నలుగూలేని ఏబ్రాసి - లక్సు పరిమళ సబ్బుతో చర్మ సౌందర్యాన్ని రక్షించుకునే తారల గ్లేజు బొమ్మలకన్న సోఫెంగా వుండేది. పిల్లదాని పోషణ యావత్తు పంచప్రాణభూతాలు చేసేవి అని మా కందరికీ గట్టి నమ్మకం! వచ్చిన ఏడాది లోపలే చిట్టికి నిండుగా వయసు వచ్చేసింది. వచ్చిన మరుక్షణంలోనే - ఎవరో, పొరుగూరునుంచి బడి చదువుకోసం వచ్చిన ఓ కుర్రవాడి చెంప—నడి బజారులో నాలుగురోడ్లూ కలిపే రద్దీలో మెరుపుదీపం క్రింద చెళ్ళుమంది. అది ఎలా జరిగిందంటే—

చిట్టి అప్పటినుంచి, కొన్ని రోజులుగా, సంజెపడిన తరువాత సరిగా అదే వేళకు, ఆ దీపం దగ్గిరకు వచ్చి, ప్రొద్దు పోయేదాకా ఉండి కడుపు పట్టినంత, ముంత క్రిందపప్పు కొనుక్కు తినేది. అంటే, తిన్నదంతా కొనుక్కునేది అనకూడదు. కొన్నప్పుడల్లా కొన్నంత కొసరేయించుకునేది. చనువైనవాడు కొంటూంటే కలియబడి ఓ పట్టెడు కముచుకునేది - బేరం సాగినంత సేపూ ఇలాగే బొక్కుతూ, చివరకు వాడు జంగిడి ఎత్తేవేళకు - మిగిలిన అడుగూ బొడుగూ దులిపించుకుని - కారంచేయి, పక్కనున్న స్తంభానికివేసి పామి - ఓ గుక్కెడు నీళ్ళు తాగి, చక్కా బోయేది.

ఆవాళా అలాగే పోతూంటే — అందుకోసమే కాపేసుకుని ఉన్న కుర్రవాడు,

చాలాదూరం వెన్నంటి వెళ్ళి - అడుగు కలిపి అడుగువేసి - పలుకరించబోయినట్టు గొంతు తడబడి అందుబాటులో ఉన్న చెయ్యి పుచ్చుకున్నాడు. చిట్టి నదురూ బెదురూ లేకుండా - తెరిపిగా ఉన్న చేత్తో, వాడి చెంప మోగించింది. దెబ్బతో, వాడు పాపం గింగిరాలెత్తిపోయి - ఓ పొల్లుకేక పెట్టి, రోడ్డు పుచ్చుకున్నాడు.

రాత్రి ఇలా జరిగిందని - చిట్టి, తెల్లవారగానే ఎవరితోనో చెప్పింది. నిమిషంలో ఆ కథ ఊరు మొత్తంమీద గుప్ మన్నది. చిట్టికి వయసు వచ్చిందని అందరికీ అర్థం అయింది.

ఊరు యావత్తూ విస్తుపోయిందంటే అబ్బురం ఏమీలేదు. అన్నాళ్ళనుంచీ చిట్టి, అలా వాళ్ళ నడుమను పెరుగుతున్నా - అంత ఏపు కనబడుతున్నా - చిట్టి వయసు వచ్చిన పిల్లది అనే భావనగాని - దాన్ని చూసి మరులెత్తిందుకోవాలనిగాని - ఎందు చేతనో జనాభాలో ఏ ఒక్కడికీ తోచినట్టులేదు.

ఆ క్షణాన్నుంచి, ఎవడికివాడే చిట్టిని చూస్తే బెదరిపోవడం మొదలుపెట్టాడు. చిట్టి మాత్రం ఏమీ మారిపోలేదు. చుట్టూ మెలగే లోకం మాత్రం విచ్చిపోయింది.

బెదరు ఎందుకంటే ఆ చిన్నది చెయి చేసుకుంటుందని కాదు. అది భయం కూడా కాదేమో - ఎవడి మానాన వాడు తానంత యంత్రబ్రహ్మ నేమా అని కించపడి ఉంటాడు. ఇంకో ఫికరు కూడా ప్రతివాడికీ వుండి ఉంటుంది. చిట్టి ఎంతమాత్రమూ చాటూ మాటూ లేనిపిల్ల. యిదివరకైతే ఆ చొరవని అందరికీ సరదా. ఇప్పుడు, మునపటి ధోరణిలోనే పలుకరిస్తే - చిట్టి ఏమనుకున్నా అనుకోకపోయినా, చూసే మరో మగరాయడు అసూయతో అయినా, అపార్థం చేసుకుంటాడు.

చిట్టి కనబడ్డ ప్రతి మనిషితోనూ, రాత్రి జరిగిన ముచ్చట చిలవలు పలవలు లేకుండా చెప్పింది. ఎంత పనిమీదపోయే పెద్దమనిషైనా, నిలవేసి చెప్పింది. కోర్టుకు వేళ మించిందని ఉరుకులు పరుగులుగా జట్కా ఉరికించే లాయర్లను నిలవేసి చెప్పింది. తప్పించుకు పోయేవాళ్ళని తరుముకు వెళ్ళి, చేయి పట్టుకుని జబర్దస్తీగా ఆపి చెప్పింది. ఓపికున్నంతవరకూ, ఒక్కొక్కడికే చెప్పి....ఎంత సేపటికీ తెమలక పోతే చిరాకుపడి పీచుమిఠాయి అమ్మే సాయెబ్ చేతిలో బాకా లాక్కుని, నాలుగు దిక్కులూ దద్దరిల్లేట్టు చెప్పింది.

జరిగిందేదో చెప్పిందే కాని, అవతల కుర్రవాణ్ణి తిట్టలేదు — తిమ్మలేదు.

జాలిగా, విసుగ్గా, కసురుకుంటూన్నట్టు తనలో తాను గొంతెత్తి అనుకుంది. "వాడేం మొగాడు! - చెయ్యేట్టుకున్నాడు!"

ఆ కథ అంతటితో పోలేదు. ఆ కుర్రవాడెవరో మాకెవరికీ యీనాటికీ తెలియదు. చిట్టికీ తెలియదు. కాని అహోరాత్రాలు అదే చూపుగా తిరిగి, ఎక్కడో మొత్తానికి పట్టుకుంది. పట్టుకుని, వాడు కోరుకున్న సుఖం బలవంతంచేసి దక్కించింది.

ఈ చోద్యం తనంత తాను చెప్పకపోతే మాకు ఎలా తెలుస్తుంది? దోవ వెంబడి, పురివిప్పిన బుక్కాపావురంమల్లే చిట్టి ఏదో బరువెత్తి దించిన తేలికతో, నడచిపోతూ - చంకనున్న పాపణ్ణి ఆడించుకుంటూ గుమ్మంలో నిలుచున్న ఏ ఇల్లాలి తోనో, ముచ్చటంతా చెప్పేసిందట!

"మగవాడంటే ఎలాటి గండో అనుకున్నానమ్మా. అస్తమానం పసిపాపే!- కడుపెరిగి ఉంగపట్టాలి. లేకపోతే జాతి జాతి ఆకలితో అటమటించి పోతుంది!" ఇంత నీతి చెప్పిందట!

చిట్టి ఈ మాటమీదే బ్రతికింది ఇన్నాళ్ళూ!

లోకం చిట్టిని ఏనాడూ వెర్రిదానికింద జమకట్టలేదు. వ్యభిచార నిర్మూలన చట్టం అమలుపరచే శాఖలో జమాజెట్టి లెవరూ, చిట్టి విషయంలో అలాటి పాపం ఎన్నడూ తలచలేదు. చిట్టి ఏం చేసినా, ఏమన్నా మా కెన్నడూ ఓగు అనిపించలేదు. అలా బ్రతికింది.

తాను బ్రతకడంకాదు, లోకాన్ని బ్రతికించింది.

ఊరేగే దేముడికన్నా ఊరి రోడ్లవెంట విచ్చలవిడిగా తిరిగే చిట్టికి బుద్ధిఉన్న ప్రతివాడూ మనసులో ఎందుకు మ్రొక్కుతాడో మేం చెపితేకాని లోకానికి తెలియదు.

యుద్ధం ముమ్మరంగా ఉన్నరోజుల్లో—కదలే పటాలం విడిసే పటాలంగా మా ఊరు, పవలూ రాత్రీ మేలుకునే ఉండేది. దండు స్టేషనులో దిగగానే-అందుకైన అధికారులు వాళ్ళకి లెక్క ప్రకారం అన్నపానీయాలకు మటుకు ఏర్పాటుచేసి, తరువాత వాళ్ళ ఖర్మానికి వాళ్ళని వదిలేవాళ్ళు. మా ఊళ్ళో....మహానగరానికి అనువైన

కళ్మలం త్రొక్కి-డీమటుకే కాని, సదుపాయాలు మాత్రం సున్న. కొమ్ములు తిరిగిన కొన్ని నగరాల్లో....ప్రపంచ సంగ్రామంలో ప్రాణాలు అర్పించటానికి....పొట్ట చేత్తో పుచ్చుకుని సన్నద్ధులైన వీరులకోసం, ఎడనెడ చీకటి విడుదులు అధికారులు ఏర్పాటు చేసిన వైనం గ్రంథస్థం కాకపోయినా....అభిజ్ఞవర్గానికి ఆ విషయం కరతలా మలకమే.

మా ఊళ్ళోమటుకు, దిగిన అసాములు ఆదమరవడానికి అలాటి సదుపాయం లేకపోవడంతో....సంజెపడగానే పారువేటకు తండాలు తండాలుగా బయలుదేరిన యోధులు....ఏ చీకటిలోనో ఏ గుయ్యారంలోనో ఆబకు అడుగువేసి....అడుగులోనే పడకవేసి....తరువాత ఏమైపోయేవాళ్ళో దైవానికి యెరుక! ఒళ్ళు విరుచుకు వచ్చిన పటాలం మళ్ళీ తరలే వేళకు చచ్చి సగమైనంత హీనంగా....ముప్పాతిక ముప్వీసం జబ్బు పెట్టెల్లో పడిసాగిపోయేది. ఇది, అందరికీ తెలుసు! కాని ఎవరేం చేస్తారు? అధికారులు మట్టుకు ఎన్నింటికని దేవుల్లాడుతారు?

ఎవరికీ తరంకాని ఘనకార్యం చిట్టి సాధించింది. క్రొత్తలో, పటాలాలు దిగుమతి అవుతున్న రోజుల్లో, ఆ ఊరా ఆ ఊరా నీలివార్తలు కోటాను కోట్లు పుట్టుకు వచ్చినవి. ఆ రవ్వంత సుఖానికి, ఆడమొగాలకూ మొగం వాచిపోయిన మూక.... ఏమరుపాటున ఆడదంటూ కంటబడితే ఊరికే పోనివ్వడంలేదనీ, అక్కడా అక్కడా వాళ్ళ అఘాయిత్యం మూలంగా ఎన్నో ప్రాణాలు కడకట్టిపోయినాయనీ....మొరాయించిన కొన్ని జీవాలు రూపులేకుండా పోయినాయనీ....ఇంత గగ్గోలుగా వుంది. ప్రతి ఆడగుండె పీచు పీచుమనే రోజులవి.

సరిగ్గా ఆ తరుణంలోనే - చిట్టి యెటో మాయమైంది. ఇక నేముందీ, వాళ్ళెవళ్ళో యెగరేసుకు పోయినారనుకున్నాం. నేడో రేపో, ఆ కళేబరం ఏ కంచెలోనో ఏ కాలువగట్టు దుబ్బుల్లోనో దొరుకుతుందనుకున్నాం. చిట్టి అంత దారుణంగా అవతారం చాలించిందనుకున్నాం.

కాని, అలా జరగలేదు. చిట్టి మల్లెపూవల్లే మళ్ళీ వాళ్ళ నడుమకు వచ్చింది. "ఇన్నాళ్ళూ ఏమైపోయినావ్ చిట్టీ!" అని ఊరు....ఊరూ వీక........గొంతున అడిగింది. తాను ఏమైపోయిందో ఏం చేసిందో అరమరిక లేకుండా చెప్పింది చిట్టి.

ఏనుగలల్లే బండి దిగిన ఎందరో పడుచువాళ్ళు....తెలతెలవారేసరికి, ఎవళ్ళో

మోసుకెళ్ళి బండిలో పడవేయవలసిన స్థితికి రావడం....చిట్టి చూసింది. దీనికి మందేమిటా అని ఆలోచించింది. అడుగు ముందుకు వేసింది.

అటూ ఇటూ మళ్ళే మనుష్యులని అటకాయించింది. బ్రతిమాలింది. దేశం కోసం బ్రతకమంది. యుద్ధంలో నెగ్గి సీమ చల్లబడితే .... ఏ చిన్నదాన్నో ఏలుకుని పిల్లా పాప యెత్తవలసిన మనిషివి....నీకు యింతలో ఈ బుద్ధి ఏమిటంది. నీవు బొమికల బొమ్మవై పోతే, కన్నతల్లి కడుపు చేటుకదా అంది. నా మాట విను అన్నా అంది. వినని మొండియెవరన్నా ఉంటే....నాకు రూకలొద్దు, కోకలొద్దు. నన్నేలుకో... నీ మనసంతా తీర్చుకో అంది!....

వదరుగానో, బెదరుగానో .... యెవడినీ త్రోవ తొక్కనీయకుండా అడ్డు పడింది.

"అందరూ నీ మాటలు విని నీతిమంతులైనా రంటావా?" అని ఎవడో అక్కసుగా అడిగాడు. మా అందరి మనసుల్లోనూ కొరకొరలాడుతూంది ఆ ప్రశ్నే. మాతో కలసి మెలసి—మాకోసం పెరిగిన చిట్టి ఎవళ్ళో ఊరూ పేరూ లేని వాళ్ళ ముందు, తన వయసంతా వలకబోస్తుందా? బావురుమంటూ వచ్చినవాడు - ఇది బ్రతిమాలితే—అన్నా అంటే అట్టె మారిపోయి, మడిగట్టుకుంటాడా? ఎదుటఉన్న సిద్దాన్నం చెడగొట్టుకుంటాడా?

"నీతిమంతులంటే ఏమి?"టంది చిట్టి!

"నీతి ఉన్నవాళ్ళు!"

"నీతి అంటే?"

ఏం చెప్పాలో ఎవరికీ చేతకాలేదు. కాని, చిట్టిని అదుపులో పెట్టడం ఎలా? - నీవు చేసింది అంత మంచిపనికాదని నచ్చచెప్పడం ఎలా?

"నీ ఒక్కదానివల్లా ఏమౌతుంది?" అని అడిగామనుకో - అది అంతకన్నా మరో పెద్దతంటా అవుతుంది. "నా ఒక్కతెవల్లా కాకపోతే - నలుగురు మంచి ఏపైన వాళ్ళను సాయం రమ్మంటాలే!" - అంటే? - ఇంటింటికిపోయి, కంటికి అనిన పడుచునల్లా నిలవేసి, "నీవిలా గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ కూచోకపోతే, నాతోబాటు బయలుదేరరాదూ?—ఆ ఒళ్ళంతా ఏం చేసుకుంటావ్? — కదులు!" ఇలా పచ్చి

పచ్చిగా రెచ్చగొడితే - అపడానికి బ్రహ్మతరమా?—అందుకని - దూడూ బసవన్న లమైె చెప్పిందంతా విని గ్రుడ్లనీళ్ళు కుక్కుకుని ఊరుకున్నాం.

చిట్టికి ఎక్కడెక్కడనుంచో ఉత్తరాలు వచ్చేవి - ఎన్నెన్నో బంగీలు వచ్చేవి- నగదు వచ్చేది—కాని, ఏం వచ్చినా చిట్టి ఏం చేసుకుంటుంది? ఏది వచ్చినా, వచ్చింది వచ్చినట్టుగానే కంటబడ్డవాళ్ళకల్లా పంచిపెట్టేది. ఎవరన్నా తీయించుకున్న బొమ్మలు పంపితే — అవి అందరికీ చూపిస్తూ ఆ పడుచువాడికీ తనకూ ములాఖత్ — ఏం మాట్లాడుకున్నారో - ఎలా నవ్వుకున్నారో వాడెందుకు సిగ్గుపడ్డాడో - ఏం ఒట్టేసుకున్నాడో అన్నీ పూసగుచ్చినట్టు చెప్పేది.

యుద్ధం ఉన్నన్నాళ్ళూ చిట్టికి తపాలు బట్వాడా చేయడం పోస్టువాళ్ళకు నిత్యమూ గండకత్తెరే - చిట్టికి ఫలానా చిరునామా అంటూ ఎక్కడుంది? వచ్చిన సరంజామా అంతా - అందరు పోస్టు జవాన్లూ పంచుకుని - ఏ మూల ఎదురుపడితే అక్కడ అందిచ్చేవాళ్ళు. వ్రాత ఏమన్నా ఉంటే, ఎవడిచేతన్నా చదివిస్తుంది. చదివినందుకు వాడికి, చేతనున్న వాటిలో దండిగా యిస్తుంది. పగలల్లా పేటపేటకూ ఏదో సంబరం కాస్సేపు!—

చిట్టి, అటు యుద్దానికీ—ఇటు ఈ ఊరికీ పుష్కలంగా సాయంచేసింది.

ఇంత చేసినందుకు—ప్రభుత్వం చిట్టి చేసిన మేలు మరచిపోలేదు. చిట్టితో మంతనాలాడిన పడుచువాళ్ళు అధికార్లతో ఏమేం చెప్పారో, చిట్టి చేసిన మేలు ఎలా వివరించారో, ఏమోగాని— మొత్తానికి, మిలిటరీ అధికారులు గూడుపుఠాణీ చేసి ప్రభుత్వానికి కనుసన్న చేశారు.

ప్రభుత్వం—చిట్టి అఖండసేవకు సమ్మానంగా, సేవాపతకాన్ని బహూకరించింది.

ప్రభుత్వం తలపెట్టిన తతంగం అంటే—యెన్ని యోజనాల యెర్రచేపుతోనో కూడినపని. దానికో బ్రహ్మాండమైన ఈషత్ — బహిరంగసభ—జిల్లా అధికారి రావడం, లెక్చర్ చదవడం—ఇత్యాది కామాటం లక్షంత.

ఆనాడు చిట్టిని సభకు బ్రతిమాలి తీసుకురావడం — వచ్చిందాన్ని ఒకచోట కూర్చోపెట్టడం - బ్రహ్మప్రళయం అయింది. పతకం యిచ్చారు - పుచ్చుకుంది - సభ యావత్తూ అమ్మయ్య! అనుకుంది. కాని, అంతలోనే చిట్టి అందుకున్న పతకాన్ని,

అగ్రాసనం పక్క ఆసనంలో కూర్చున్న అధికారి పెళ్ళాం ఒళ్ళోకి విసిరేసి— "పిల్లది అల్లా బోసిగా ఉందేం? చెరిపి చేయించి పెట్టండి!—" అని ఒడిలో ఉన్న పాప బుగ్గలు పుణికి, మళ్ళీ రోడ్డు పుచ్చుకుంది.

చిట్టిని అదమాయించడానికి యెవరి తరం?—ఇలాటి రవంత అభాసు జరగడం మూలాన్నే పతక బహూకరణ విషయం ఏ పత్రికలోనూ పడలేదు.

ఇలా బ్రతికింది చిట్టి. ఇంత ఘనంగానూ వెళ్ళిపోయింది.

—చిట్టికి ఏం జబ్బో యెవరికీ తెలియదు. యెవరూ మందివ్వలేదు. పోయిన దన్నారు. బొమ్మ నెవరూ చూడకూడదు. అది....చిట్టి ఆఖరి కోరిక అన్నారు.

అన్నారంటే....మరెవరోకాదు, సినోరా సీతాయ్. సీతాయ్ భవనంనుంచే ఉత్సవంగా ఊరేగించారు. నాయకులు ముందు నడిచారు. ఇల్లాటి విషయాల్లో సీతాయ్ మాట, మా కాంగ్రెస్ సంస్థ ఔదల ధరిస్తుంది.

యెవరి మొగానా కత్తివ్రేటుకైనా నెత్తురు లేదట ఆనాడు.

"జర్మనీవారు వచ్చి దేశం ఆక్రమించుకుని ఏదన్నా బీభత్సంచేసే అవకాశం ఉంది గనుక....ప్రజలు యావన్మందీ, మాన ధన ప్రాణ రక్షణకు ఏ మారుమూలకేనా పోవలసిందోహో!" అని ప్రభుత్వం ఘూర్ణిల్లినప్పుడైనా....విశాఖపట్టణం, కాకినాడ గ్రామాలమీద జపానులో తయారైన బాంబులు రాలినప్పుడైనా........బ్లిట్జ్ అవిచ్ఛిన్నంగా సాగితే....ఇంగ్లాండు ద్వీపం ఇరవై నాలుగు గంటల్లో ఆనవాలు లేకుండాపోయే అవకాశం ఉందని తోచినప్పుడన్నా....యెవరికీ; అంటే మాలో యెవరికీ ఇంత దుఃఖం రాలేదు. ఆకాశంక్రింద బ్రతికిన చిట్టి....చివరకు యిలా యెందుకు అయిపోయింది? ఏనుగులు, చివరి ఘడియలు వచ్చినాయని పసిగట్టి నప్పుడు....ఒంటరిగా .... యెక్కడికోపోయి; కూలిపోతాయంటారు కాదూ?.... ఈ దిగ్గజమూ అంతే చేసిందా?....చిట్టి రాలిపోయిందా?....

అన్ని గుండెలూ తరుక్కుపోయినాయ్.....కాని, యెందుకో సీతాయ్ ఒక్కతె మాత్రం చెక్కుచెదరకుండా చిరునవ్వుతోనే ఉందట - అందరికీ ముందు నడిచిందట - ఏమిటా నవ్వు?—అని ఎవరడుగుతారు—సీతాయ్ని?—

సీతాయ్ అంటే—మీకు అసలు తెలియదు. అదో పెద్దబాలశిక్ష.